

Tempus

sinc@he

**Podrška i inkluzija studenata sa invaliditetom u
institucijama visokog obrazovanja u Crnoj Gori
SINC@HE**

Projekat Br 516758 finansiran od strane:
**Tempus IV Programa
Evropske Komisije**

Prvi izvještaj spoljne evaluacije

Pripremio:
Jorgos Kurupetroglu (Georgios Kouroupetroglou)
e-mail: koupe@di.uoa.gr

Dostavljen:

Univerzitetu Makedonija

30. januar 2013. godine

Sadržaj

Spisak skraćenica.....	3
Cilj spoljne evaluacije.....	5
Metodologija spoljne evaluacije.....	5
Opis Projekta.....	5
Nalazi Spoljne Evaluacije.....	9
Popravne aktivnosti na osnovu evaluacije.....	13
Pokazatelji razvoja.....	14
Završne Napomene i Preporuke.....	15

Spisak skraćenica

EU	Evropska Unija
HEI	Institucija visokog obrazovanja
ICT	Informacione i komunikacione tehnologije
M	Mjesec
ME	Crna Gora
QCM	Uprava Kontrole Kvaliteta
TEMPUS	Trans-Evropski mobilizacioni plan visokoškolskih studija
WP	Radni Paket

Rezime (Uvod)

Glavni cilj ovog Izvještaja spoljne evaluacije je da procijeni da li su ciljevi opisani u prijedlogu projekta SINC@HE za prvu godinu izvršenja (M1-M12) , postignuti u skladu sa predloženim sredstvima. Nakon obezbjeđivanja metodologije spoljne evaluacije i opisa projekta, pokazatelji napretka (razvoja) su predstavljeni zajedno sa postignutim rezultatima. Štaviše, popravne aktivnosti na osnovu evaluacije su date zajedno sa pokazateljima razvoja definisanim u Logičkom okviru projekta. Većina aktivnosti SINC@HE su realizovane u skladu sa planom projekta i sa namijenom i ciljevima navedenim u originalnoj aplikaciji, obavljene su u okviru roka, a mala zakašnjenja koja su nastala nisu negativno uticala na rezultate projekta. Preporuke su obezbjeđene u cilju poboljšanja rezultata.

Cilj spoljne evaluacije

Osnovni cilj ovog Izvještaja spoljne evaluacije je da procijeni da li su ciljevi opisani u prijedlogu projekta SINC@HE za prvu godinu izvršenja (M1-M12), postignuti u skladu sa predloženim sredstvima. Konkretno ocijeniće u kojoj mjeri su aktivnosti projekta i rezultati u skladu sa namjenom i ciljevima, kao i u vezi sa očekivanim rezultatima i planiranim aktivnostima, navedenim u originalnoj aplikaciji. U vezi sa tim ova evaluacija nastoji da procijeni da li su sve aktivnosti projekta realizovane u skladu sa rokom i da potvrdi da nisu nastala zakašnjenja sa negativnim uticajem na rezultate projekta. Na kraju, ovaj Izveštaj spoljne evaluacije ima za cilj da zaključi informacijom o rezultatima i preporukama za moguća poboljšanja.

Metodologija spoljne evaluacije

U cilju sprovođenja Spoljne evaluacije autoru je dozvoljen potpun pristup svim relevantnim spoljnim i unutrašnjim dokumentima i sadržaju sajta projekta <http://sinche.uom.gr/>. Dokumentacija se sastoji od svih relevantnih dokumenata uključujući originalni prijedlog projekta, kao dijela zvanično odobrenog sporazuma, izvještaji o napretku i rezultati. Nekoliko telefonskih, e-mail i telekonferencijskih razgovora je ostvareno sa projekt menadžerom Dr Lefkoteom Kartasidou. Autor je posjetio koordinator instituciju- Univerzitet Makedonija u Solunu 27-29. avgusta 2012. godine i imao je priliku da upozna i razgovara o SINC@HE projektu sa mnogim partnerima za vrijeme sastanka projekta (Radna posjeta 7.1 Unutrašnja uprava kontrole kvaliteta i nadzor).

Da bi se obezbijedio okvir za izveštavanje o evaluaciji nalaza, prvo će ciljevi i pristup SINC@HE projekta biti rezimirani, zajedno sa listom Radnih paketa, aktivnosti i rezultata.

Opis Projekta

Projekat **SINC@HE: "Podrška i inkluzija studenata sa invaliditetom u institucije visokog obrazovanja u Crnoj Gori"** je osmišljen da bi unaprijedio kvalitet i relevantnost podrške učešću studenata sa invaliditetom u Crnoj Gori. Glavni cilj projekta je da se stvore uslovi i standardi koji bi bili prilagođeni kvalitetu inkluzije studenata sa invaliditetom u institucijama visokog obrazovanja Evropske Unije, i bili usklađeni sa praksom i politikom Evropske Unije. Razvijeni standardi će biti uključeni u postojeće zakonske i podzakonske akte na nacionalnom nivou i nivou institucija visokog obrazovanja. Dugoročni cilj je jačanje vrijednosti društva u pogledu inkluzije studenata sa invaliditetom u institucije visokog obrazovanja. U cilju obezbjeđivanja čvrste osnove za sprovođenje novorazvijenih standarda inkluzije, SINC@HE projekat će izgraditi neophodne kapacitete kroz uspostavljanje okvira za poboljšanje podrške, inkluzije i osiguranja kvaliteta u institucijama visokog obrazovanja.

Ovaj okvir će biti uvršten u pravilnike institucija visokog obrazovanja. Neophodno je da institucija visokog obrazovanja dobro informiše i obučni nastavno i ne nastavno osoblje o potrebama studenata sa invaliditetom. Zbog toga, SINC@HE projekat će obezbijediti sveobuhvatnu obuku osoblja uključenog u proces inkluzije studenata sa invaliditetom u institucije visokog obrazovanja.

Posebni ciljevi projekta su:

- Da se usavrše univerzitetski pravni okviri, smjernice i preporuke, kako bi se omogućila puna podrška studentima sa invaliditetom u institucijama visokog obrazovanja u Crnoj Gori.
- Da se usavrše institucionalni kapaciteti kroz obezbjeđenje posebne opreme, posebnih usluga i obuke osoblja za rad sa studentima studenata sa invaliditetom.
- Da se osnuju Kancelarije za podršku na svakom partnerskom univerzitetu za savjetovanje, usmjeravanje, podučavanje, odnose i psihološku podršku.
- Da se podigne svijest i motivacija o sveobuhvatnom obrazovanju i da se poveća broj budućih studenata sa invaliditetom.

SINC@HE projekat je koordinisan od strane Univerziteta Makedonija (Solun, Grčka) zajedno sa sljedećih 10 partnera: Univerzitet Varšava (Varšava, Poljska), Univerzitet Makerata (Makerata, Italija), Arkola Istraživanje LLP (London, Velika Britanija), Slovenačko udruženje studenata sa invaliditetom (Ljubljana, Slovenija, Univerzitet Donja Gorica (Podgorica, Crna Gora), Univerzitet Mediteran (Podgorica, Crna Gora), Zavod za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora (Kotor, Crna Gora), Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore (Podgorica, Crna Gora), Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije (Podgorica, Crna Gora), Institut za informaciono komunikacione tehnologije (Podgorica, Crna Gora) i Fakultet za menadžment Herceg Novi (Igralo, Crna Gora).

Sadržaj SINC@HE projekta je organizovan u 10 Radnih paketa koji prate logičan razvoj glavne ideje podrške i inkluzije studenata sa invaliditetom u institucije visokog obrazovanja. Radni paketi su raspoređeni u 5 kategorija: razvoj, kontrola kvaliteta, diseminacija, eksploatacija i menadžment. Tabela 1 predstavlja naslove, trajanje i tip svakog Radnog paketa.

Podaci u Tabeli 1 pokazuju da je samo 8 Radnih paketa aktivno u posmatranom periodu (M1-M12) ovog Izvještaja o spoljnoj evaluaciji. Tako će Radni paket 5 i Radni paket 6 biti isključeni iz dalje rasprave ovog Izvještaja. Tri Radna paketa RP1, RP2 i RP3 je planirano da budu završeni u posmatranom periodu.

Tabela 1
Radni paketi SINC@HE projekta

RP	Naslov	Trajanje	Tip RP-a
1	Analiza pozadine učešća studenata sa invaliditetom u institucijama visokog obrazovanja	M1-M4	Razvoj
2	Poboljšanje institucionalnog okvira inkluzije studenata sa invaliditetom	M4-M10	Razvoj
3	Definisanje usluga za studente sa invaliditetom u institucijama visokog obrazovanja	M4-M6	Razvoj
4	Osnivanje kancelarija podrške i izgradnja kapaciteta za univerzitetske studente sa invaliditetom	M6-M18	Razvoj
5	<i>Obučavanje univerzitetskog osoblja za rad sa studentima sa invaliditetom</i>	<i>M13-M23</i>	<i>Razvoj</i>
6	<i>Probni period i ocjena na partnerskim univerzitetima</i>	<i>M24-M36</i>	<i>Razvoj</i>
7	Kontrola kvaliteta i nadzor	M1-M36	Kontrola kvaliteta
8	Diseminacija i podizanje svijesti	M3-M36	Diseminacija
9	Eksploatacija rezultata	M1-M36	Eksploatacija
10	Menadžment Projekta	M1-M36	Menadžment

Radni paketi SINC@HE projekta su dalje analizirani u brojnim aktivnostima. Svaka aktivnost odgovara barem jednom rezultatu sa istim naslovom. Rezultati su podijeljeni u 5 kategorija: izvještaj, metodologija, obrazovni resursi, događaji i ostali rezultati. Tabela 2 predstavlja naslove, trajanje, očekivani datum završetka i tip rezultata u posmatranom periodu M1-M12.

Tabela 2
Rezultati/aktivnosti SINC@HE projekta u periodu M1-M12

Broj aktivnosti	Naslov rezultata / Aktivnost	Trajanje (broj nedelja)	Očekivani datum završetka	Tip
1.1	Pregled i analiza EU prakse i politike za inkluziju u institucije visokog obrazovanja	12	M4	Izvještaj
1.2	Analiza nacionalne prakse i politike za inkluziju u institucije visokog obrazovanja	10	M4	Izvještaj
1.3	Uporedna analiza nacionalne/Evropske politike inkluzije studenata sa invaliditetom	10	M4	Izvještaj
2.1	Analiza zakonodavnog okvira i ljudskih resursa na partnerskim institucijama	15	M7	Izvještaj
2.2	Definisanje institucionalne strukture za podršku inkluziji studenata sa invaliditetom	15	M8	Metodologija
2.3	Razvoj univerzitetskih regulativnih dokumenata za podršku studenata sa invaliditetom	12	M10	Ostalo
3.1	Analiza potreba i identifikacija neophodnih usluga podrške na partnerskim institucijama	6	M7	Izvještaj
3.2	Razvoj usluga: ICT podrška, podrška vršnjaka, smjernice i savjetovanje	12	M10	Ostalo
3.3	Planiranje implementacije usluga podrške na institucionalnom nivou	6	M10	Metodologija
4.2	Obezbeđivanje posebne opreme i nastavnih sredstva za studente sa invaliditetom	15	M12	Obrazovni resursi
7.2	Spoljni nadzor kvaliteta i kontrola	12	M8	Izvještaj
8.3	Medijska promocija novih univerzitetskih kapaciteta za obrazovanje studenata sa invaliditetom	6	M3	Ostalo
8.4	Diseminaciona konferencija sa akterima	3	M9	Događaji
10.2	Koordinacioni sastanci projekta	6	M1, M6	Izvještaj

Trajanje SINC@HE projekta je 36 mjeseci. Ovaj Izvještaj spoljne evaluacije se odnosi na prvih 12 mjeseci izvršenja. Ostala dva Izvještaja spoljne evaluacije se očekuju u naredne 2 godine projekta.

Nalazi Spoljne Evaluacije

Tabela 3 predstavlja postignute rezultate SINC@HE projekta u prvoj godini izvršenja. Na osnovu informacija koji se mogu dobiti iz samih izvještaja, prikazani su sljedeći podaci za svaki rezultat: tačan datum završetka, verzija, broj strana i partner(i) uključeni u ostvarivanje rezultata.

Ukupno je realizovano 18 rezultata (uključujući i ovaj izvještaj) od očekivanih 18. Međutim:

- Rezultati 3.3 (M10) i 10.2 (M6) nisu još realizovani.
- Već su dostupni rezultati 4.1 (M18), 4.3 (M18), 7.1 (M36), 8.1 (M36) i 8.2 (M36), iako nisu predviđeni za posmatrani period (M1-M12). Ostvarena verzija ovih 5 rezultata se smatra preliminarnom (ili privremenom), iako nije tako naznačeno od strane autora.

Većina predanih rezultata ne obezbjeđuje informacije o: a) tačnom datumu završetka (13 slučajeva), b) verziji (17 slučajeva) ili čak c) partnerima koji učestvuju u realizaciji (7 slučajeva). Svi ovi slučajevi su označeni u Tabeli 3 znakom pitanja (?). Štaviše, dokumenti o rezultatima ne prate jedinstven šablon.

U pojedinim slučajevima, prisutno je odlaganje od oko 2-4 mjeseca u realizaciji rezultata. Međutim, ovo odlaganje se smatra logičnim i ne predstavlja ozbiljnu implikaciju cijelom planu projekta i nije imalo nikakav negativan uticaj na rezultate projekta.

Sadržaj realizovanih rezultata je dovoljan i u skladu je sa ciljevima i namjenama SINC@HE projekta. Međutim, rezultati 2.3 and 8.3 nude minimalan sadržaj i mogli bi se dopuniti uključivanjem dodatnih informacija. Ponuđena dokumentacija rezultata nije obezbjeđena u potpuno dostupnom elektronskom formatu. Vrijednosti svih rezultata će biti ojačane ukoliko uključe dio sa korištenom literaturom ili izvore informacija.

Internet stranica <http://sinche.uom.gr> nudi detaljne i sveobuhvatne informacije o SINC@HE projektu. Njena glavna struktura uključuje: a) pregled projekta b) namjene projekta, pozadina, opis i diseminacija, c) lista učesnika zajedno sa njihovim podacima i kontaktima, d) aktivnosti projekta (radni paketi i rezultati), i e) trogodišnji radni plan. Takođe uključuje kalendar, foto galeriju sa sastanaka, dio za skidanje sa sajta, linkove i mapu sajta. Dizajnirana je tako da obezbijedi pristupne opcije, ali nažalost, nije u skladu sa ISO/IEC 40500:2012 standardom Smjernice za pristup internet sadržaju Ver. 2 (WCAG2).

Tabela 3

Rezultati postignuti u periodu M1-M12

Pre. Br	Naslov rezultata	Očekivani datum završetka	Tačan datum završetka	Verzija	Broj stranica	Uključeni partner(i)	Tip
1.1	Pregled i analiza EU prakse i politike za inkluziju u institucije visokog obrazovanja	M4	April 2012	Konačna	63	P4 Arkola Istraživanje LLP	Izveštaj
1.2	Analiza nacionalne prakse i politike za inkluziju u institucije visokog obrazovanja	M4	Maj 2012	Konačna	14	P7 Univerzitet Mediteran, P6 Univerzitet Donja Gorica	Izveštaj
1.3	Uporedna analiza nacionalne/Evropske politike uključivanja studenata sa invaliditetom	M4	Jun 2012	Konačna	32	P4 Arkola Istraživanje LLP	Izveštaj
2.1	Analiza zakonodavnog okvira i ljudskih resursa na partnerskim institucijama	M7	Septembar 2012	Konačna	20	P6 Univerzitet Donja Gorica, P7 Univerzitet Mediteran	Izveštaj
2.2	Definisanje institucionalne strukture za podršku uključivanja studenata sa invaliditetom	M8	Oktober 2012	Konačna	12	P6 Univerzitet Donja Gorica, P7 Univerzitet Mediteran	Metodologija
2.3	Razvoj univerzitetskih regulativnih dokumenata za podršku studenata sa invaliditetom	M10	Novembar 2012	Konačna	8	P6 Univerzitet Donja Gorica, P7 Univerzitet Mediteran	Ostalo
3.1	Analiza potreba i identifikacija neophodnih usluga podrške na partnerskim institucijama	M7	15. jan. 2013	Konačna	19	P2 Univerzitet Varšava	Izveštaj
3.2	Razvoj usluga: ICT podrška, podrška vršnjaka, smjernice i savjetovanje	M10	15. jan. 2013	Konačna	16	P2 Univerzitet Varšava	Ostalo
3.3	Planiranje implementacije usluga podrške na institucionalnom nivou	M10	5. feb. 2013	Konačna	17	P2 Univerzitet Varšava	Metodologija

4.1	Razvoj ICT usluga za studente sa invaliditetom	M18	27. jan. 2013	Konačna	5	P7 Univerzitet Mediteran	Obrazovni resursi
4.2	Obezbeđivanje posebne opreme i nastavnih sredstva za studente sa invaliditetom	M12	27. jan. 2013	Konačna	13	P7 Univerzitet Mediteran	Obrazovni resursi
4.3	Osnivanje mreže kancelarija podrške studenata na svakom od partnera	M18	27. jan. 2013	Konačna	4	P7 Univerzitet Mediteran	Ostalo
7.1	Unutrašnji nadzor kvaliteta i kontrola	M36	Novembar 2012	Privremena	30	Partneri iz Crne Gore i partneri iz Evropske Unije	Izvještaj
7.2	Spoljni nadzor kvaliteta i kontrola	M8	30. jan. 2013	Konačna	16	G. Kouroupetroglou	Izvještaj
8.1	Pokretanje internet sajta projekta	M36	30. apr. 2012	Privremena	4	P1 Univerzitet Makedonija	Ostalo
8.2	Podizanje svijesti i motivacije sadašnjih i budućih studenata sa invaliditetom	M36	12. okt. 2012	Privremena	6	P6 Univerzitet Donja Gorica P7 Univerzitet Mediteran P8 Zavod za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora P9 Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore	Događaji
8.3	Medijska promocija novih univerzitetskih kapaciteta za obrazovanje studenata sa invaliditetom	M3	12. okt. 2012	Privremena	5	P6 Univerzitet Donja Gorica P7 Univerzitet Mediteran P8 Zavod za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora P9 Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore	Ostalo

8.4	Diseminaciona konferencija sa akterima	M9	10. dec. 2012	Privremena	11	P6 Univerzitet Donja Gorica P7 Univerzitet Mediteran P8 Zavod za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora P9 Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore	Događaji
10.2	Koordinacioni sastanci projekta	M1, M6	12. jan. 2012 11. dec. 2012	Privremena	4	P1 Univerzitet Makedonija P6 Univerzitet Donja Gorica	Zapisnici

Mobilnost osoblja je bila veoma velika. Ukupno 87 osoba sa partnerskih institucija je učestvovalo u radnim posjetama razvoja projekta. Sve posjete su održane na osnovu originalnog plana.

Menadžment projekta od strane koordinacionog partnera je bio veoma efikasan i uspješan. Takođe, unutrašnji menadžment tim kontrole kvaliteta je bio veoma efikasan.

Popravne aktivnosti na osnovu evaluacije

Važno je napomenuti da je konzorcijum zajedno sa Menadžmenta odborom Projekta odmah na početku uzeo u obzir evaluaciju od strane EACEA i preduzeo predložene aktivnosti revizije (vidi Tabelu 4).

Tabela 4: Popravne aktivnosti

Primjedbe evaluacije	Popravne aktivnosti
Osigurati mjere i mehanizme za uspješnu komunikaciju i saradnju između partnera i timova konzorcijuma	(a) Razvijena je uspešna internet stranica projekta koja podržava pristup osobama sa invaliditetom kao i za komunikaciju i potrebe diseminacije (http://sinche.uom.gr). Pored toga, SINC@HE facebook stranica i twitter profil su aktivirani za potrebe širenja informacija. (b) Unutrašnji menadžment tim kontrole kvaliteta i Menadžment odbor Projekta su dogovorili zajedničke mehanizme uspješne komunikacije i usklađivanja između partnera i timova konzorcijuma. Za svaku aktivnost projekta u okviru određenog Radnog paketa, biće zaduženo lice za svakog od partnera i biće navedeno u kratkom opisu Radnog paketa. Vođa Radnog paketa će neposredno komunicirati sa zaduženim licem i informisaće će sve kontakt osobe o svakom koraku preduzetom za vrijeme konkretne aktivnosti. Vođe Radnih paketa su takođe odgovorni za usklađivanje između timova unutar Radnog paketa dok je koordinator Projekta odgovoran za usklađivanje između Radnih paketa. U slučaju nastanka bilo kakvog problema, neophodno je da se obavijesti Menadžment odbor Projekta koji treba da da adekvatno rješenje.
Jasno definisati mjere za poboljšanje fizičkog pristupa osoba sa invaliditetom u postojeće univerzitetske objekte	DEV 3.3 Izvještaj: <i>Planiranje implementacije usluga podrške</i> će definisati strategiju i plan za kratkoročnu i dugoročnu adaptaciju fizičkog okruženja za studente sa invaliditetom: u univerzitetskim zgradama i univerzitetskom okruženju za Univerzitet Mediteran, Univerzitet Donja Gorica i Fakultet za menadžment Herceg Novi.
Jasno definisati mjere za poboljšanje fizičkog pristupa osoba sa invaliditetom u postojeće univerzitetske objekte	Stručnjak za posebne potrebe/ Koordinator će biti uveden na svakoj Visokoškolskoj ustanovi, kao dio Kancelarije za usluge. On/Ona zajedno sa AYDM će biti odgovorni za stalni nadzor kako određena institucionalna poboljšanja utiču na proces predavanja/učenja.
Osigurati prave mjere planiranja i kriterijuma izbora za obučavanje osoblja	Tačan kriterijum izbora za obučavanje osoblja mora biti definisano u DEV 5.1 Izvještaju o potrebama i planovima za obučavanje osoblja. Izvještaj takođe treba da uključi predviđeni broj za svaku kategoriju osoblja za sve tri Visokoškolske ustanove.
Razmotriti trajanje projekta u skladu sa planiranim uložnim sredstvima i rezultatima, na pr. broj obučenog osoblja, ciljna grupa, itd.	Prvi koordinacioni sastanak, koji je održan na Univerzitetu Makedonija u Solunu 12. januara 2012. godine, je razmotrio trajanje projekta u vezi sa planiranim uložnim uložnim sredstvima i rezultatima. Konzorcijum je dogovorio da dvije godine nisu dovoljne za kvalitetnu implementaciju, pa će se aktivnosti projekta razvijati po originalnom planu. http://sinche.uom.gr/sites/default/files/minutes_1st_coordination_meeting_1.pdf
Precizno odrediti procedure za eventualno prilagođavanje u slučaju da projekat ne bude realizovan kako je planirano	Unutrašnji menadžment tim kontrole kvaliteta i Menadžment odbor Projekta imaju zadatak da precizno odrede procedure za moguće prilagođavanje u slučaju da projekat ne bude realizovan kako je planirano, i da ih definišu na prvom sastanku Menadžment odbora Projekta.

Osigurati učešće studenata u svim analitičkim aktivnostima za vrijeme trajanja projekta	Korektivna mjera je u toku. Studenti su do sada uključeni u sve aktivnosti, i to će biti obavezna struktura u svim aktivnostima i događajima projekta.
Razviti konkretan plan diseminacije ya uključivanje svih aktera. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije treba aktivno da učestvuje u diseminaciji rezultata	(a) Detaljan plan diseminacije i podizanja svijesti su razvijeni od strane AYDM, i predviđa učešće svih aktera. Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije je data glavna uloga diseminacije na državnom nivou. http://sinche.uom.gr/sites/default/files/briefing_paper_diss8_0.pdf (b) Ministarstvo prosvjete i državni Univerzitet Crne Gore su pozvani da uzmu učešće u diseminacionoj konferenciji.
Osigurati višestruki efekat obučavanja univerzitetskog osoblja	(a) DEV 5.1 Izvještaj o potrebama i planovima obučavanja osoblja treba da razradi precizan plan za obučavanje trenera da bi se osigurao višestruki efekat obučavanja univerzitetskog osoblja. (b) državni Univerzitet Crne Gore je pozvan da uzme učešće u obuci iako nije član konzorcijuma. Ova akcija će uticati na broj obučanih i osiguraće višestruki efekat postignutih akcija.
Osigurati najbolje moguće mehanizme za održavanje rezultata projekta	Korektivna mjera je u toku. Najpogodniji mehanizmi za održavanje rezultata projekta su definisani u EXP9 kratkom opisu o održavanju http://sinche.uom.gr/sites/default/files/exp9_briefing_paper.pdf (b) državni Univerzitet Crne Gore i Ministarstvo prosvjete će biti pozvani da uzmu učešće u aktivnostima projekta da bi se osigurala održivost na višem nivou.

Pokazatelji razvoja

Na osnovu Logičkog okvira pokazatelji, kao što je povećan broj studenata sa invaliditetom upisanih na univerzitet do 2014. godine, su uzeti u razmatranje da bi se procijenilo do kojeg nivoa će biti postignuti ciljevi projekta. Takođe, treba zapaziti da je za vrijeme prve godine trajanja projekta u različitim aktivnostima bilo uključeno devet studenata sa invaliditetom iz evropskih i crnogorskih ustanova (vidi Tabelu 5).

Tabela 5

Učešće osoba sa invaliditetom

Radna posjeta 1.1 (UOM)	1 Master student & 1 student doktorant sa oštećenjem vida
Radna posjeta 1.1 (UW)	1 student sa fizičkim oštećenjem
Radna posjeta 1.2 (UNIM)	2 studenta motoričkim poremećajima (AYDM)
Radna posjeta 2.1 (UNIMC)	Gospodin Daniele Regolo sa oštećenjem sluha, diplomirao je na Univerzitetu Macerata na Političkim Naukama. Radi u svom udruženju "Jobdisabili.it" razvijenom da bi promovisalo pristup radu za osobe sa invaliditetom.
Radna posjeta 3.1 (DSIS)	Učešće dva (2) studenta sa invaliditetom (zdravstveni problemi, motorički poremećaji) (b) jedan (1) profesor sa oštećenjem sluha

Štaviše, šest osoba sa invaliditetom (nastavno ili istraživačko osoblje) su uključeni u aktivnosti konzorcijuma (vidi Tabelu 6).

Tabela 6

Učesnici sa invaliditetom iz konzorcijuma

	Vrste hendikepa (3 kategorije hendikepa)
1. Paweł Wdówick -UW	Oštećenje vida
2. Sinisa Kusovac - FMHN	Motorički poremećaj
3. Vidna Matovic -IERK	Oštećenje sluha
4. Natasa Mauko -DSIS	Motorički poremećaj
5. Miha Kosi-DSIS	Oštećenje vida
6. Matja Debevc -DSIS	Oštećenje sluha

Najupečatljivije je učešće partnera koji nisu članovi konzorcijuma na osnovu njihovog iskustva u oblasti podrške studenatima sa invaliditetom u institucijama visokog obrazovanja. Ukupno je 9 njih učestvovalo u različitim aktivnostima za vrijeme radnih posjeta: tri iz Grčke, tri iz Velike Britanije, dvoje iz Crne Gore i jedan iz Italije (vidi Tabelu 7). To pokazuje da je projekat fokusiran na razmjenu što više znanja da bi se osigurala eksploatacija i održivost.

Tabela 7

Partneri koji nisu članovi konzorcijuma

1. AUTH Aristotelov Univerzitet iz Soluna, Odbor za socijalnu politiku, Grčka
2. AVIR Udruženje za istraživanje oštećenja vida, Grčka
3. Univerzitet iz Atine, UOA odjeljenje pristupa, Grčka
4. Institut za obrazovanje, Univerzitet u Londonu, London, Velika Britanija
5. Fakultet orientalnih i afričkih studija, Univerzitet u Londonu, Velika Britanija
6. Kancelarija za podršku studenata sa invaliditetom Univerzitetskog Koledža u Londonu, London, Velika Britanija
7. Ministarstvo prosvjete Crne Gore
8. državni Univerzitet Crne Gore
9. Gospodin Daniele Regolo sa oštećenjem sluha, radi u svom udruženju "Jobdisabili.it" razvijenom da bi promovisalo pristup radu za osobe sa invaliditetom.

U tom smislu neophodno je skrenuti pažnju da postoji razmjena znanja na drugim nivoma. S obzirom da je obrazovni sistem veoma različit među partnerima, crnogorski partneri su zahtijevali da za vrijeme planiranih radnih posjeta obiđu druge obrazovne centre kao na pr. Specijalne osnovne ili srednje škole u Grčkoj i u Poljskoj.

Završne Napomene i Preporuke

Zaključno, većina aktivnosti SINC@HE projekta je realizovana na osnovnu plana projekta, i u skladu je sa namjenama i ciljevima navedenim u originalnoj aplikaciji. Rezultati su postignuti u okviru roka, a mala zakašnjenja koja su nastala nisu negativno uticala na rezultate projekta.

Na kraju, sljedeće preporuke su date u cilju poboljšanja rezultata.

Preporuke:

- Odrediti datum završetka na prvoj stranici svakog izvještaja.
- Odrediti tip izvještaja: konačni, pripremni, preliminarni itd. ili alternativna verzija istog.
- Obezbijediti imena autora svakog rezultata kao i kojem od partnera pripada.
- Koristiti jedinstveni šablon za pisanje svih izvještaja.
- Uključiti dio sa korištenom literaturom i drugim izvorima na kraju svakog izvještaja.
- Za internet stranicu projekta koristiti WCAG V2 da bi se dostigao barem AA nivo pristupa.
- Obezbijediti dokument svakog rezultata u potpuno dostupnoj elektronskoj formi.